

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2006. gada 19. septembrī*

Apvienotās lietas C-392/04 un C-422/04

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) iesniedza ar lēmumiem, kas pieņemti 2004. gada 7. jūlijā un kas Tiesā reģistrēti attiecīgi 2004. gada 16. septembrī un 4. oktobrī, tiesvedībā

i-21 Germany GmbH (C-392/04),

Arcor AG & Co. KG (C-422/04), agrāk — *ISIS Multimedia Net GmbH & Co. KG*,

pret

Bundesrepublik Deutschland.

* Tiesvedības valoda — vācu.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji P. Janns [*P. Jann*], K. V. A. Timmermans [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*] un J. Malenovskis [*J. Malenovský*], tiesneši S. fon Bārs [*S. von Bahr*] (referents), H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*], R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], E. Juhāss [*E. Juhász*], Dž. Arestis [*G. Arestis*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*] un M. Ilešičs [*M. Ilešič*],

ģenerāladvokāts D. Ruiss-Harabo Kolomers [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*],
sekretārs B. Fileps [*B. Fülöp*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2006. gada 1. februārī,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *i-21 Germany GmbH* vārdā — M. Geperts [*M. Geppert*], M. Šice [*M. Schütze*]
un B. Kempers [*B. Kemper*], *Rechtsanwälte*,

— *Arcor AG & Co. KG* vārdā — N. Nolte [*N. Nolte*] un J. Tīdemans [*J. Tiedemann*],
Rechtsanwälte,

— Vācijas Federatīvās Republikas vārdā — Z. Prēmperis [*S. Prömper*], pārstāvis,

- Nīderlandes valdības vārdā — H. H. Sevenstere [*H. G. Sevenster*] un K. ten Dama [*C. ten Dam*], pārstāves,

- Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — M. Šoters [*M. Shotter*] un S. Grīnheida [*S. Grünheid*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus tiesas sēdē 2006. gada 16. martā,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 11. panta 1. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 10. aprīļa Direktīvā 97/13/EK par vispārējo atļauju un individuālo licenču kopēju sistēmu telekomunikāciju pakalpojumu jomā (OV L 117, 15. lpp.), kā arī EKL 10. pantu.

- 2 Šie lūgumi tika iesniegti divās tiesvedībās, pirmkārt, *i-21 Germany GmbH* (turpmāk tekstā — “*i-21*”) un, otrkārt, *Arcor AG & Co. KG*, agrāk — *ISIS Multimedia Net GmbH & Co. KG* (turpmāk tekstā — “*Arcor*”), pret Vācijas Federatīvo Republiku par nodevām, ko samaksājušas šīs sabiedrības, lai saņemtu telekomunikāciju licenci.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

- 3 Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts paredz:

“Dalībvalstis nodrošina, ka nodevas, ko uzliek uzņēmumiem sakarā ar atļaujas procedūrām, sedz vienīgi administratīvos izdevumus, kas saistīti ar piemērojamo individuālo licenču izsniegšanu, pārvaldi, kontroli un piemērošanu. Nodevas, ko piemēro individuālai licencei, ir samērīgas ar vajadzīgo darba apjomu, un tās pienācīgi un pietiekami detalizēti publicē, lai šī informācija būtu viegli pieejama.”
[Neoficiāls tulkojums]

- 4 Direktīva 97/13 tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamatdirektīva) (OV L 108, 33. lpp.).

Valsts tiesiskais regulējums

- 5 Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts tika transponēts Vācijas tiesībās ar 1996. gada 25. jūlija likumu par telekomunikācijām (*Telekommunikationsgesetz, BGBl.* 1996 I, 1120. lpp.; turpmāk tekstā — “TKG”), kas ir pilnvarojošs likums, un ar 1997. gada 28. jūlija noteikumiem par telekomunikāciju licenču nodevām (*Telekommunikations-Lizenzgebührenverordnung, BGBl.* 1997 I, 1936. lpp.; turpmāk tekstā — “TKLGebV”), kurus federālais pasta un telekomunikāciju ministrs pieņēma, pamatojoties uz TKG.

- 6 1976. gada 25. maija Administratīvā procesa likuma (*Verwaltungsverfahrensgesetz, BGBl. 1976 I, 1253. lpp.*) redakcijā, kas publicēta 1998. gada 21. septembrī (*BGBl. 1998 I, 3050. lpp.*), 48. panta 1. punkts nosaka:

“Nelikumīga administratīvā akta atcelšana

Galīgu administratīvo aktu var atcelt pilnībā vai daļēji, nosakot, ka akts zaudē spēku no tā atcelšanas brīža vai ar atpakaļejošu spēku. Administratīvo aktu, kas rada vai nosaka tiesības vai juridiska rakstura priekšrocības (tiesības radošs administratīvais akts), var atcelt tikai tad, ja ir ievēroti 2.–4. punkta noteikumi.

[..]”

- 7 Attiecībā uz nodevu par telekomunikāciju licenci paziņojumu *Bundesverwaltungsgericht* [Federālā administratīvā tiesa] norāda, ka paziņojuma atsaukšanas gadījumā attiecīgajiem uzņēmumiem ir tiesības uz to summu atlīdzību, kas atbilstoši 1970. gada 23. jūnija likuma par administratīviem izdevumiem (*Verwaltungskosten-gesetz, BGBl. 1970 I, 821. lpp.*) 21. pantam nelikumīgi atskaitītas.
- 8 No lēmumiem lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka atbilstoši Vācijas judikatūrai administratīvai iestādei atbilstoši Administratīvā procesa likuma 48. pantam principā ir diskrecionāra vara atcelt nelikumīgu administratīvo aktu, kurš ir kļuvis galīgs. Šī diskrecionārā vara tomēr var nebūt spēkā, ja pret attiecīgā akta uzturēšanu spēkā “vienkārši nevar iecietīgi izturēties”, ņemot vērā sabiedriskās kārtības, labās ticības, taisnīguma, vienlīdzīgas attieksmes vai acīmredzamas nelikumības jēdzienu.

Pamata prāvas un prejudiciālie jautājumi

- 9 *i-21* un *Arcor* ir divi telekomunikāciju uzņēmumi. Ar 2000. gada 14. jūnija un 2001. gada 18. maija paziņojumiem tiem atbilstoši individuālo telekomunikāciju licencei tika noteiktas nodevas: pirmajam uzņēmumam — apmēram EUR 5 420 000 apmērā, otrajam — apmēram EUR 67 000 apmērā. Tie samaksāja šīs nodevas, tās neapstrīdot un nepārsūdzot viena mēneša laikā no nodevu paziņojuma saņemšanas dienas.
- 10 Atbilstoši *TKLGebV* nodevas apmērs ir pamatots ar pārvaldes iestādes vispārīgo administratīvo izdevumu iepriekšējo atskaitījumu par 30 gadu periodu.
- 11 Prasības atcelt nodevu paziņojumu, kas apstrīdēts paredzētajā termiņā, ietvaros 2001. gada 19. septembra spriedumā *Bundesverwaltungsgericht* nosprieda, ka *TKLGebV* neatbilst pārākām tiesību normām, proti, *TKG* un Vācijas Konstitucionālajam likumam, un apstiprināja attiecīgā paziņojuma atcelšanu, ko bija noteikusi apelācijas tiesa.
- 12 Pēc šā sprieduma *i-21* un *Arcor* pieprasīja atlīdzināt samaksātās nodevas. To sūdzības tomēr netika apmierinātas. Tādējādi tās katra cēla prasību *Verwaltungsgericht* [Administratīvā tiesa], kas tās noraidīja tādēļ, ka nodevu paziņojumi bija kļuvuši galīgi un ka šajā gadījumā nevarēja apstrīdēt administratīvās iestādes atteikumu atcelt šos paziņojumus.
- 13 *i-21* un *Arcor* uzskatīja, ka *Verwaltungsgericht* ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, ņemot vērā ne tikai valsts tiesības, bet arī Kopienu tiesības, un

iesniedza kasācijas sūdzību ("Revision") *Bundesverwaltungsgericht*. i-21 apgalvo, ka tai ir bijusi jāsamaksā nodeva, kuras apmērs vairāk nekā tūkstoš reižu pārsniedz apmēru, kāds piemērots telekomunikāciju uzņēmumiem pēc iepriekš minētā 2001. gada 19. septembra sprieduma.

- 14 Savos lēmumos par prejudiciālu jautājumu uzdošanu *Bundesverwaltungsgericht* norāda, ka šīs kasācijas sūdzības nevar tikt apmierinātas, piemērojot tikai valsts tiesības. Atbilstoši iesniedzējtiesas iesniegtajai informācijai runa nav par gadījumu, kurā pret nodevu paziņojumu uzturēšanu spēkā "vienkārši nevar iecietīgi izturēties" un kurā administrācijas diskrecionārā vara būtu ierobežota tiktāl, ka tai nekas cits neatliktu, kā atcelt paziņojumus. *Bundesverwaltungsgericht* uzskata, ka nodevu paziņojumu uzturēšana spēkā neapdraud ne labās ticības vai vienlīdzīgas attieksmes jēdzienus, ne arī sabiedriskās kārtības vai taisnīguma jēdzienus un ka attiecīgie paziņojumi nav arī balstīti uz acīmredzami nelikumīgu tiesisko regulējumu.
- 15 Iesniedzējtiesa turpretī jautā par Kopienų tiesību piemērojamību. Pēc tās domām, Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts aizliedzot tādu tiesisko regulējumu, kāds ir pamata prāvā. Pieņemot, ka tās izmantotā šīs tiesību normas interpretācija ir pareiza, *Bundesverwaltungsgericht* turpmāk jautā, vai šī pati tiesību norma, ko skata kopā ar EKL 10. pantu par lojālās sadarbības pienākumu, neierobežo pārvaldes iestādes diskrecionāro varu, ņemot vērā tostarp 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā C-453/00 *Kühne & Heitz* (*Recueil*, I-837. lpp.).
- 16 *Bundesverwaltungsgericht* it īpaši jautā, vai Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts ir jāinterpretē kā uzliedzošs dalībvalstīm pienākumu, aprēķinot nodevas, ievērot šīs direktīvas mērķus un nodrošināt to ievērošanu. Šie mērķi ietver jauno konkurentu pieejas tirgum būtisku atvieglošanu. Tomēr attiecīgo nodevu paziņojumu uzturēšana spēkā ir konkurences ierobežojums attiecīgajiem uzņēmumiem, kas atrodas

nelabvēlīgākos apstākļos tostarp salīdzinājumā ar uzņēmumiem, kas ir apstrīdējuši tiem adresētos paziņojumus paredzētajā termiņā un panākuši to atcelšanu. Pēc *Bundesverwaltungsgericht* domām, ja šis pants ir interpretējams kā tāds, kas aizliedz šādu ierobežojumu konkurences jomā, sadarbības princips, ko paredz EKL 10. pants, varētu radīt pienākumu atgriezties pie attiecīgajiem nodevu paziņojumiem, piemērojot valsts tiesības, un administratīvajai iestādei nebūtu rīcības brīvības.

- 17 Šajos apstākļos *Bundesverwaltungsgericht* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Direktīvas 97/13 [..] 11. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas aizliedz to licences nodevu iekasēšanu, kuru aprēķins ir balstīts uz valsts pārvaldes iestādes vispārīgo administratīvo izdevumu iepriekšēju atskaitījumu par 30 gadiem?”

Apstiprinošas atbildes uz pirmo jautājumu gadījumā:

2) Vai EKL 10. pants un Direktīvas [97/13] 11. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie liek atcelt nodevu paziņojumu, kurā nodevas ir noteiktas tādā veidā, kā aprakstīts pirmajā jautājumā, un kas nav apstrīdēts, kaut arī to ļauj valsts tiesības, ja valsts tiesības to ļauj, bet neuzliek par pienākumu?”

- 18 Ar 2004. gada 6. decembra rīkojumu lietas C-392/04 un C-422/04 tika apvienotas mutvārdu procesam un sprieduma taisīšanai.

Par pirmo jautājumu

Lietas dalībnieku apsvērumi

- 19 *i-21, Arcor* un Eiropas Kopienu Komisija apgalvo, ka Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts nepieļauj tādu nodevu kā tā, ko paredz attiecīgais Vācijas tiesiskais regulējums pamata prāvā.
- 20 Vācijas valdība turpretī uzsver, ka šis pants nav piemērojams šajās lietās, jo Direktīvu 97/13 ir atcēlusi Direktīva 2002/21 un šī direktīva neietver nekādus pārejas noteikumus attiecībā uz minētā panta piemērošanu.
- 21 Vācijas valdība apgalvo, ka jebkurā gadījumā Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts neaizliedz uzlikt tādu nodevu, kā tā, ko paredz Vācijas tiesiskais regulējums. Pirmkārt, administratīvie izdevumi, kas minēti šajā pantā, ietver vispārīgos administratīvos izdevumus. Otrkārt, minētais pants neprecizē, ka tikai tie administratīvie izdevumi, kas ir patiesi radušies, var tikt ietverti nodevā, atskaitot turpmākos administratīvos izdevumus. Šo turpmāko administratīvo izdevumu ņemšana vērā ir drošības garantija uzņēmumiem, kam tiek apliecināts, ka nākotnē tiem vairāk netiks uzlikta nodeva par licenci.

Tiesas atbilde

- 22 Vispirms ir jāizvērtē Vācijas valdības arguments, saskaņā ar kuru Direktīvas 97/13 11. pants neesot piemērojams pamata prāvās tādēļ, ka šo direktīvu atcēla vēlāk pieņemta direktīva.
- 23 Šajā ziņā ir jāatzīst, ka Direktīva 97/13 tika atcelta ar Direktīvas 2002/21 26. pantu, kas atbilstoši Direktīvas 2002/21 28. panta 1. punkta otrajai daļai ir piemērojama, sākot ar 2003. gada 25. jūliju.
- 24 Tomēr no šā 26. panta un 28. panta 1. punkta otrās daļas izriet, ka likumdevējs nav paredzējis ietekmēt tiesības un pienākumus, kas radušies Direktīvas 97/13 spēkā esamības laikā, un ka Direktīva 2002/21 ir piemērojama tikai tām tiesiskajām situācijām, kas radušās, sākot ar 2003. gada 25. jūliju.
- 25 Līdz ar to, neskatoties uz to, ka Direktīva 97/13 tika atcelta ar Direktīvu 2002/21, ir jāuzskata, ka tas, vai nodeva, kas uzlikta *i-21* un *Arcor* ar attiecīgi 2000. gada 14. jūnija un 2001. gada 18. maija nodevu paziņojumiem, bija likumīga tajā laikā, kad Direktīva 2002/21 vēl nebija piemērojama, ir jāizvērtē, ņemot vērā Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu.
- 26 Tāpat ir jānosaka, vai jēdziens “administratīvie izdevumi”, kurš minēts šajā pantā, ietver vispārīgos administratīvos izdevumus, kas saistīti ar individuālo licenču sistēmu un kas aprēķināti par 30 gadiem.

- 27 Tiesai jau bija izdevība izvērtēt Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkta piemērojamību.
- 28 2003. gada 18. septembra spriedumā apvienotajās lietās C-292/01 un C-293/01 *Albacom* un *Infostrada* (*Recueil*, I-9449. lpp., 25. punkts) Tiesa atgādināja, ka Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts paredz, ka nodevu, ko dalībvalstis uzliek uzņēmumiem, kuri ir individuālo licenču īpašnieki, mērķis ir vien segt administratīvos izdevumus, kas ir saistīti ar darbu, ko rada minēto licenču īstenošana.
- 29 No šīs tiesību normas noteikumiem, ko Tiesa interpretējusi iepriekš minētā sprieduma apvienotajās lietās *Albacom* un *Infostrada* 25. punktā, izriet, ka minētais darbs ietver tikai četras darbības, proti, individuālo licenču izsniegšanu, pārvaldi, kontroli un piemērošanu. Turklāt nodevai ir jābūt samērīgai ar nepieciešamo darba apjomu un tā ir pienācīgi un pietiekami detalizēti jāpublicē, lai informācija būtu viegli pieejama.
- 30 Šīs prasības atbilst individuālu licenču sistēmas samērīguma, pārskatāmības un nediskriminācijas mērķiem, ko paredz Direktīvas 97/13 preambulas otrais apsvērum.
- 31 Līdz ar to ir jāizvērtē, vai attiecīgās nodevas pamata prāvā aprēķina veids, kas ietver to, ka tiek ņemtas vērā tās vispārīgās izmaksas par 30 gadu periodu, ko rada individuālo licenču īstenošana, atbilst Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkta noteikumiem, ko skata, ņemot vērā šos mērķus.

- 32 Šajā ziņā ir jāatzīmē, pirmkārt, ka administratīvo izdevumu jēdziens ir pietiekami plašs un ietver tā sauktos “vispārīgos” administratīvos izdevumus.
- 33 Šie vispārīgie administratīvie izdevumi tomēr attiecas tikai uz četrām darbībām, kas ir skaidri minētas Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktā un atgādinātas šā sprieduma 29. punktā.
- 34 Tomēr atbilstoši norādēm, kas iesniegtas Tiesai, attiecīgās nodevas pamata prāvā aprēķins ietver izdevumus, kas ir saistīti ar citiem uzdevumiem — tādiem kā pārvaldes iestādes veikta vispārīgā uzraudzība un tostarp kontrole pār dominējošā stāvokļa iespējamo ļaunprātīgo izmantošanu.
- 35 Tā kā šāds kontroles veids pārsniedz individuālo licenču istenošanas darbam nepieciešamo, ar to saistīto izmaksu ņemšana vērā ir pretrunā Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkta noteikumiem.
- 36 Otrkārt, ir svarīgi pārliecināties, ka vispārīgie administratīvie izdevumi, kas attiecas uz četrām darbībām, kuras minētas šajā 11. panta 1. punktā, var tikt vērtēti par 30 gadu periodu un tikt ietverti nodevas aprēķinā.
- 37 No apsvērumiem, ko Tiesai iesniedza *i-21, Arcor* un Komisija, izriet, ka vērtējums tik ilgam laikam, ņemot vērā telekomunikāciju nozares īpašības, rada uzticamības problēmu. Tā kā šī nozare atrodas attīstībā, šķiet, ka ir grūti prognozēt tirgus situāciju un telekomunikāciju uzņēmumu skaitu ar vairāku gadu intervālu, *a fortiori* 30 gadu perspektīvā. Tādējādi nav skaidrs nākotnē pārvaldāmo individuālo licenču

skaits un līdz ar to — vispārīgie izdevumi, kas ir saistīti ar šo pārvaldi. Turklāt piemērojama tiesiskais regulējums tika būtiski grozīts — kā to apliecina jaunās direktīvas, kas pieņemtas 2002. gadā, tostarp Direktīva 2002/21, ar ko atceļ Direktīvu 97/13. Šie tiesību aktu grozījumi tāpat var ietekmēt to vispārīgo administratīvo izdevumu apmēru, ko rada individuālo licenču sistēmas.

- 38 Novērtējuma uzticamības trūkuma un tā ietekmes uz nodevas aprēķinu rezultātā ir ietekmēta šā novērtējuma saderība ar samērīguma, pārskatāmības un nediskriminācijas prasībām.
- 39 Vispirms, vispārīgo izmaksu aprēķins 30 gadu periodam norāda uz to izdevumu ekstrapolāciju, kas var rasties nākotnē un kas pēc definīcijas nav patiesi radušies izdevumi. Tā kā nepastāv mehānisms apstrīdētās nodevas pārbaudei, šis apmērs nevar tikt strikti samērots ar nepieciešamo darbu, kā to skaidri nosaka Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts.
- 40 Turklāt šāda aprēķinu sistēma, kas nav pamatota ar izdevumiem, kas patiesi radušies, var apdraudēt detalizētas informācijas par nodevu publicēšanas prasību, ko paredz Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts, un tāpat arī pārskatāmības mērķi.
- 41 Visbeidzot, uzliekot visiem telekomunikāciju uzņēmumiem pienākumu maksāt summu, kas atspoguļo vispārējos izdevumus par 30 gadu periodu, nav ņemts vērā, ka noteikti uzņēmumi var darboties tirgū tikai dažus gadus, un tādēļ var rasties diskriminējoša attieksme.

- 42 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts nepieļauj saistībā ar individuālajām licencēm piemērot nodevu, kas aprēķināta, ņemot vērā pārvaldes iestādes vispārīgos administratīvos izdevumus, kas ir saistīti ar licenču īstenošanu, 30 gadu periodam.

Par otro jautājumu

Lietas dalībnieku apsvērumi

- 43 *i-21, Arcor* un Komisija — tomēr dažādu iemeslu dēļ — apgalvo, ka EKL 10. panta noteikumi, ko skata kopā ar Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu, neļauj uzturēt spēkā nelikumīgu administratīvu aktu — tādu kā attiecīgie nodevu paziņojumi pamata prāvās, un liek dalībvalstīm atlīdzināt nelikumīgi iekasētās summas.
- 44 *i-21* apgalvo, ka šāda administratīva akta uzturēšana spēkā ir pretrunā Kopienu tiesību pārākuma principam un vajadzībai saglabāt tā lietderīgo iedarbību. Pēc šīs sabiedrības domām, pat ja Tiesa atzītu tiesiskās drošības principa nozīmību, šis princips jebkurā gadījumā nav pārāks par likumības principu. *i-21* uzsver, ka iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kühne & Heitz* Tiesa uzskatīja, ka administratīvu aktu, kas ir stājies likumīgā spēkā pēc nepārsūdzama sprieduma pasludināšanas, var atcelt, pastāvot noteiktiem nosacījumiem, ja tas ir pretrunā Kopienu tiesībām. *i-21* uzskata, ka šī iespēja *a fortiori* norāda uz to, ka runa ir par administratīvu aktu, par kuru nav pieņemts tiesas nolēmums un kas vienkārši ir kļuvis galīgs pēc tā pārsūdzībai noteiktā termiņa beigām.

- 45 *Arcor* savukārt uzskata, ka iepriekš minētais spriedums lietā *Kühne & Heitz* nav būtisks, ciktāl tas attiecas uz netiešu kolīziju starp valsts procesuālu normu un Kopieniu tiesību materiālu normu, jo procesuālā norma traucē materiālās normas piemērošanai. Pēc *Arcor* domām, pamata prāva ir jāuzskata par saistītu ar tiešu kolīziju starp divām materiālo tiesību normām. Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkts, skatīts, ņemot vērā EKL 10. pantu, paredz to nodevu atmaksu, kas iekasētas, pārkāpjot minēto 11. pantu, kamēr valsts tiesiskais regulējums aizliedz šādu atmaksu. *Arcor* uzskata, ka Kopieniu tiesībām šādā gadījumā būtu jābūt pārākām pār pretrunā esošajām valsts tiesībām.
- 46 Komisija turpretī apgalvo, ka iepriekš minētais spriedums lietā *Kühne & Heitz* ir piemērots atskaites punkts, un atgādina, ka principā administratīvs akts, kas nav apstrīdēts paredzētajā termiņā, nav jāatceļ. Komisija arī norāda, ka šajā gadījumā ir jāpārbauda, vai nav tā, ka pret nelikumīgu nodevu paziņojuma uzturēšanu spēkā tomēr "vienkārši nevar iecietīgi izturēties", ņemot vērā Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu, veicot novērtējumu attiecībā uz līdzvērtības un efektivitātes principiem.
- 47 Attiecībā uz līdzvērtības principu Komisija apgalvo, ka atbilstoši Vācijas tiesībām administratīvs akts, kas ir acīmredzami nelikumīgs atbilstoši valsts tiesībām, nevar tikt uzturēts spēkā. Ja novērtējums tiktu veikts arī attiecībā uz Kopieniu tiesībām, pēc Komisijas domām, attiecīgais nodevu paziņojums pamata prāvā un tiesiskais regulējums, uz ko tas ir balstīts, būtu jāuzskata par acīmredzami nelikumīgiem attiecībā uz Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu.
- 48 Komisija nonāk pie tāda paša secinājuma attiecībā uz efektivitātes principu. Tā uzskata, ka nodevu paziņojumu uzturēšana spēkā padara praktiski neiespējamu minētā 11. panta 1. punktā paredzēto tiesību izmantošanu, pieļaujot pārmērīgu kompensāciju, kuras rezultātā tiek ierobežota konkurence 30 gadu laikā.

Tiesas atbilde

- 49 Jāprecizē uzdotā jautājuma ietvari. Pretēji tam, ko apgalvo *Arcor*, otrs jautājums neattiecas uz kolīziju starp divām materiālo tiesību normām, kas attiecas uz nelikumīgi iekasēto nodevu atmaksu. Ne Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkta noteikumi, ne *TKG* un *TKLGebV* noteikumi — kā tie ir atspoguļoti Tiesai iesniegtajos lietas materiālos, nereglamentē šādu atmaksu.
- 50 Turpretī jautājums rodas par saistību starp Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu un Administratīvā procesa likuma 48. pantu, ko interpretējusi *Bundesverwaltungsgericht*. Atbilstoši šim 48. pantam pēc noteikta termiņa beigām nodevu paziņojumi kļūst galīgi un to adresāti vairs nevar tos apstrīdēt, tādējādi tiem netiek ļauts izmantot tiesības, ko paredz šis 11. panta 1. punkts, izņemot, ja kompetentajai administratīvajai iestādei ir pienākums atcelt nelikumīgu administratīvu aktu, pret kura uzturēšanu spēkā “vienkārši nevar iecietīgi izturēties”.
- 51 Atbilstoši tiesiskās drošības principam Kapienu tiesības nenoteic, ka administratīvai iestādei principā ir pienākums atgriezties pie administratīvā lēmuma, kas ir kļuvis galīgs pēc saprātīga pārsūdzēšanas termiņa beigām vai pēc visu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Kühne & Heitz*, 24. punkts). Šā principa ievērošana ļauj novērst, ka administratīvie akti, kas rada tiesiskas sekas, tiktu apstrīdēti neierobežotu laiku (skat. pēc analogijas 1999. gada 14. septembra spriedumu lietā C-310/97 P Komisija/*AssiDomän Kraft Products u.c.*, *Recueil*, I-5363. lpp., 61. punkts).

- 52 Tomēr Tiesa ir atzinusi, ka noteiktos gadījumos šim principam varētu būt robežas. Tādējādi iepriekš minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* 28. punktā tā ir nospriedusi, ka administratīvai iestādei, kas ir atbildīga par administratīvā lēmuma pieņemšanu, piemērojot sadarbības principu, kas izriet no EKL 10. panta, ir jāpārskata šis lēmums un, iespējams, pie tā jāatgriežas, ja ir izpildīti četri nosacījumi. Pirmkārt, atbilstoši valsts tiesībām administratīvai iestādei ir pilnvaras atgriezties pie šā lēmuma. Otrkārt, attiecīgais lēmums ir kļuvis galīgs valsts tiesas pēdējā instancē pasludinātā sprieduma rezultātā. Treškārt, minētais spriedums, ņemot vērā Tiesas vēlāk pasludināto judikatūru, ir pamatots ar kļūdainu Kopienas tiesību interpretāciju, kas veikta, nevērsoties Tiesā ar prejudiciāliem jautājumiem apstākļos, ko paredz EKL 234. panta 3. punkts. Ceturtkārt, attiecīgā persona ir nekavējoties vērsusies administratīvajā iestādē pēc tam, kad bija uzzinājusi par minēto judikatūru.
- 53 Tomēr lieta, kurā tika pasludināts iepriekš minētais spriedums *Kühne & Heitz*, ir pilnīgi atšķirīga no pamata prāvām. Uzņēmums *Kühne & Heitz NV* bija izmantojis visus tā rīcībā esošos tiesību aizsardzības līdzekļus, kamēr pamata prāvās *i-21* un *Arcor* nav izmantojušas tiesības celt prasību pret tām adresētajiem nodevu paziņojumiem.
- 54 Līdz ar to pretēji *i-21* aizstāvētajam viedoklim iepriekš minētais spriedums lietā *Kühne & Heitz* nav būtisks, lai noteiktu, vai tādā situācijā, kāda ir pamata prāvā, administratīvajai iestādei ir jāpārskata lēmumi, kas ir kļuvuši galīgi.
- 55 Prasībās, ko izskata iesniedzējtiesa, ir izvirzīts prasījums par to nodevu atmaksu, kas iekasētas atbilstoši nodevu paziņojumiem, kuri ir kļuvuši galīgi, tādēļ, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 48. pantam, ko interpretējusi *Bundesverwaltungsgericht*, kompetentajai administratīvajai iestādei ir jāatceļ šie paziņojumi.

56 Tādējādi rodas jautājums, vai, lai nodrošinātu tiesības, ko attiecīgajām personām garantē Kopienų tiesības, valsts tiesai, kas izskata šādu prasību, ir jāatzīst, ka administratīvajai iestādei ir šāds pienākums.

57 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja nav Kopienų tiesiskā regulējuma attiecīgajā jomā, procesuālie noteikumi, kas paredzēti, lai nodrošinātu to tiesību aizsardzību, kas attiecīgajām personām pienākas atbilstoši Kopienų tiesībām, ir katras dalībvalsts iekšējās tiesiskās kārtības jautājums, ņemot vērā dalībvalstu procesuālās autonomijas principu, tomēr ar nosacījumu, ka tie nav nelabvēlīgāki par noteikumiem, kas reglamentē līdzīgas situācijas valsts tiesībās (līdzvērtības princips), un ka tie nepadara praktiski neiespējamu vai ārkārtīgi sarežģītu Kopienų tiesiskās kārtības piešķirto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) (skat. tostarp 2000. gada 16. maija spriedumu lietā *C-78/98 Preston u.c.*, *Recueil*, I-3201. lpp., 31. punkts, un 2004. gada 7. janvāra spriedumu lietā *C-201/02 Wells*, *Recueil*, I-723. lpp., 67. punkts).

58 Vispirms, attiecībā uz efektivitātes principu — atbilstoši tam noteikumi, kas ir piemērojami tādu nodevu paziņojumu izskatīšanai, kuri ir pamatoti ar tiesisko regulējumu, kas nav saderīgs ar Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu, nedrīkst padarīt neiespējamu vai ārkārtīgi sarežģītu šīs direktīvas piešķirto tiesību izmantošanu.

59 Tādējādi ir svarīgi, lai attiecīgie uzņēmumi varētu šādus paziņojumus apstrīdēt saprātīgā termiņā, sākot ar minēto paziņojumu saņemšanas dienu, un izmantot Kopienų tiesībās, it īpaši Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktā piešķirtās tiesības.

- 60 Pamata prāvās netika norādīts, ka prasības celšanas noteikumi un it īpaši tam paredzētā viena mēneša termiņa noteikumi bijuši nesaprātīgi.
- 61 Turklāt ir jāatgādina, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 48. panta 1. punkta noteikumiem nelikumīgs administratīvs akts var tikt atcelts, pat ja tas ir kļuvis galīgs.
- 62 Attiecībā uz līdzvērtības principu savukārt ir jāatzīmē, ka atbilstoši tam visiem noteikumiem, kas piemērojami prasībām, ieskaitot paredzētos termiņus, ir jābūt piemērojamiem neatkarīgi no tā, vai prasības ir pamatotas ar Kopienų tiesību pārkāpumu, vai arī ar valsts tiesību neievērošanu.
- 63 No tā izriet, ka, ja valsts noteikumi, kas ir piemērojami prasībām, uzliek pienākumu atcelt nelikumīgo administratīvo aktu, ņemot vērā valsts tiesības, kaut arī šis akts ir kļuvis galīgs, ja pret šāda akta uzturēšanu spēkā “vienkārši nevar iecietīgi izturēties”, tāds pats atcelšanas pienākums pastāv līdzīgos apstākļos, ja administratīvs akts neatbilst Kopienų tiesībām.
- 64 No iesniedzējtiesas norādēm izriet, ka, lai izvērtētu jēdzienu “vienkārši nevar iecietīgi izturēties”, valsts tiesa ir izvērtējusi, vai pamata prāvā apstrīdēto nodevu paziņojumu uzturēšana spēkā pārkāpj valsts tiesību principus — vienlīdzīgas attieksmes, taisnīguma, sabiedriskās kārtības vai labās ticības principu, vai arī to, vai nodevu paziņojumu nesaderība ar pārākajām tiesību normām bija acīmredzama.

- 65 Attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes principu, pēc *Bundesverwaltungsgericht* domām, — tas nav ticis apdraudēts, jo uzņēmumi — tādi kā *i-21* un *Arcor*, kuru nodevu paziņojumi tika uzturēti spēkā, nav izmantojuši savas tiesības apstrīdēt šos paziņojumus. Līdz ar to tie nav salīdzināmā situācijā ar tiem uzņēmumiem, kas, izmantojot šīs tiesības, panāca tiem adresēto nodevu paziņojumu atcelšanu.
- 66 Šāda vienlīdzīgas attieksmes principa, kas paredzēts attiecīgajā tiesiskajā regulējumā pamata prāvā, piemērošana nav atšķirīga atkarībā no tā, vai prāva attiecas uz valsts tiesību situāciju vai uz Kopienu tiesību situāciju, un tādējādi neapdraud līdzvērtības principu.
- 67 Turklāt nav ticis apgalvots, ka sabiedriskās kārtības, labās ticības vai taisnīguma princips ticis piemērots atšķirīgi — atkarībā no prāvas būtības.
- 68 Turpretī ticis izvirzīts jautājums par to, vai acīmredzama nelikumīguma jēdziens ir ticis piemērots līdzvērtīgi. Pēc Komisijas domām, valsts tiesa ir izvērtējusi, vai nodevu paziņojumi bija pamatoti ar acīmredzami nelikumīgu tiesisko regulējumu, ņemot vērā pārākās normas, proti, *TKG* un Vācijas Konstitucionālo likumu, bet nebija izvērtējusi vai nebija pareizi veikusi šo novērtējumu, ņemot vērā Kopienu tiesības. Komisija apgalvo, ka tiesiskais regulējums ir acīmredzami nelikumīgs, ņemot vērā Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu, un ka tādējādi nav ievērots līdzvērtības princips.

- 69 Ja, piemērojot valsts tiesību noteikumus, administrācijai ir jāatceļ administratīvs akts, kas ir kļuvis galīgs, ja tas ir acīmredzami nesaderīgs ar valsts tiesībām, tādām pašām pienākumam ir jābūt, ja šis lēmums ir acīmredzami nesaderīgs ar Kopienas tiesībām.
- 70 Lai novērtētu Direktīvas 97/13 11. panta 1. punkta nepārprotamības pakāpi un izvērtētu, vai valsts tiesību nesaderība ar šo pantu ir bijusi acīmredzama, ir jāņem vērā minētās direktīvas mērķi, kas ir to pasākumu daļa, kas veikti, lai pilnībā liberalizētu telekomunikāciju pakalpojumus un infrastruktūru, un kas ir paredzēti jauno uzņēmēju pieejas tirgum veicināšanai (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Albacom* un *Infostrada*, 35. punkts). Šajā ziņā tādu ļoti lielu nodevu uzlikšana, kas sedz vispārējo izdevumu aprēķinu par 30 gadu periodu, var būtiski kavēt konkurenci, kā iesniedzējtiesa to uzsvērusi savos lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu, un ir atbilstošs faktors šādas izvērtēšanas veikšanai.
- 71 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, valsts tiesai ir jāizvērtē, vai tiesiskais regulējums, kas ir acīmredzami nesaderīgs ar Kopienas tiesībām, — tāds, uz kuru pamata prāvās ir balstīti nodevu paziņojumi, nav acīmredzami nelikumīgs attiecīgo valsts tiesību izpratnē.
- 72 Tā rezultātā uz otro jautājumu ir jāatbild, ka EKL 10. pants, aplūkojot to kopā ar Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu, liek valsts tiesai izvērtēt, vai tiesiskais regulējums, kas ir acīmredzami nesaderīgs ar Kopienas tiesībām, — tāds, uz kuru pamata prāvās ir balstīti nodevu paziņojumi, ir acīmredzami nelikumīgs attiecīgo valsts tiesību izpratnē. Ja tas tā ir, šai tiesai ir jāpiemēro jebkādas no šā tiesiskā regulējuma atbilstoši valsts tiesībām izrietošās sekas attiecībā uz šo paziņojumu atcelšanu.

Par tiesāšanās izdevumiem

73 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamata prāvā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēti lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) **11. panta 1. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 10. aprīļa Direktīvā 97/13/EK par vispārējo atļauju un individuālo licenču kopēju sistēmu telekomunikāciju pakalpojumu jomā neļauj saistībā ar individuālajām licencēm piemērot nodevu, kas aprēķināta, ņemot vērā pārvaldes iestādes vispārīgos administratīvos izdevumus, kas ir saistīti ar licenču īstenošanu, 30 gadu periodam;**
- 2) **EKL 10. pants, ko skata kopā ar Direktīvas 97/13 11. panta 1. punktu, liek valsts tiesai izvērtēt, vai tiesiskais regulējums, kas ir acīmredzami nesaderīgs ar Kopienas tiesībām, — tāds, uz kuru pamata prāvās ir balstīti nodevu paziņojumi, nav acīmredzami nelikumīgs attiecīgo valsts tiesību izpratnē. Ja tas tā ir, šai tiesai ir jāpiemēro jebkādas no šā tiesiskā regulējuma atbilstoši valsts tiesībām izrietošās sekas attiecībā uz šo paziņojumu atcelšanu.**

[Paraksti]